

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

MEDITATIONES
DE
M E N T E
SENSU NON ERRANTE,
Adjuvante Autore sensuum,

&

Consentiente

Amplissimo Senatu Philosophico,

PRÆSIDE

M. GOTTLIEB SAMUEL Greuer/

exameni Eruditorum subicit,

RESPONDENS

JO. Gottfried Hoffmann / Lipsiensis,

D. 21. SEPT. M DCC VII.

H. L. Q. C.

L I P S I Æ,

Literis CHRISTIANI GOEZI.

Sl. M. Oheim.

FLORENTISSIMÆ REIPUBLICÆ
LIPSIENSIS
SENATUI SPLENDIDISSIMO,
DOMINIS
CONSULIBUS,
PROCONSULIBUS,
SYNDICO,
ÆDILIBUS,
SENATORIBUS,
VIRIS
MAGNIFICIS, PRÆNOBILISSIMIS,
AMPLISSIMIS, EXCELLENTISSIMIS,
CONSULTISSIMIS, GRA-
VISSIMIS,
CÆTERISQUE ORDINIS SENATORII
ASSESSORIBUS
PRUDENTISSIMIS,
PATRONIS & MÆCENATIBUS
SUIS

hanc Dissertationem
devota Mentis observantia
facram esse cupit

JO. Gottfried Hoffmann/Lipf.

P R Æ F A M E N.

Verum est, quod **QVINTILIANUS** affirmat, nos plerunque tenacissimos esse eorum quæ rudibus annis percipimus: Ut sapor quo nova imbuntur vasa durat, nec Lanarum colores, quibus simplex ille Candor mutatus est, elui possunt, ita Animi, quæ prima imbibebunt præjudicia constantissime servant. Præjudicia intelligo infantia, quæ Animos Hominum plurimorum occuparunt & in iisdem Sceptra Imperiumque tenent. Statim enim assensum præbent sententiis, quæ receptis ab infantia opinionibus adstipulantur; investigatione autem ulteriori ea non dignantur, quæ iis contradicunt. Hinc accidit, ut fere in nullis Thesibus fundamento boni assensus gaudeant, sed quia sine sana veraque Dubitatione ideas vel conjungere vel disjungere, in errores innumeros dilabuntur. Thesis enim illa, quam pueritia nobis inculcavit, induit fucatam Evidentiæ Metaphysicæ speciem, cui sine interveniente tertia quadam Idea subscribimus putantes illam omnibus hominibus esse communem. Hoc autem inde oriri mihi videtur partim quod Autoritas Parentum vel Informatorum & nostrorum ejusmodi opiniones docentium magnam in animum nostrum teneat vim atque potentiam, partim quod ex iterata approbatione Theseos nascatur in nobis consuetudo at-

que propensio quædam credendi errorem, quem sine sufficienti examine & attentione admisimus. Sic quatuor dari Elementa Thesis est, quam sine ingenti Præjudiciorum corruentium strepitu & periculis ex eorum ruina orientibus Physici rejicere nequeunt. Sic ignem esse calidum plerique autumant, cum tamen a multis solide ostensum fuerit, calefacere quidem ignem, sed nullum includere calorem. Sic plus materiæ ascribunt terræ & aquæ quam aëri, quia illorum corporum materia magis in sensus incurrit, quam aëris nos ambientis. Sic dolores pedum & brachiorum se non in cerebro sed in pede & brachio sentire, sibi habent persuasissimum. Ut infinita alia silentio præteream, quibus merito thesis illa, sensus nostros errare, est accensenda. In sequentibus enim Meditationibus meis sum, ostensurus, quod error, cum in judicio mentis quærendus, nunquam in sensibus possit deprehendi. Fateor equidem, ut sequens quoque §. I. monebit, thesin hanc antiquitate esse munitam & a Viris magna autoritate conspicuis dudum fuisse approbatam; sed noli, L. B., eam exinde falsitatis accusare, potius perpende: Veritatem rejecta omni autoritate atque studio sectandi ubique juxta rectam rationem esse investigandam & ex solo fundamento boni assensus sive evidentia tanquam norma veritatis dijudicandam. Nec ullum mihi subnascitur dubium, quin L. B. juxta prudentiam tuam hæc bona fide sis perlecturus atque si quæ Tibi præjudicia in eorum Lectione videantur occurrere ulteriori Meditatione recte instituta omnia sis perscrutaturus, nec statim in pejorem rapturus partem, quod etiam ea qua par est observantia a Te mihi exopto. De cætero Deum imploramus, ut animam nostram ita dirigat, quo Libertate abstinendi ab erroribus perpetuo gaudeat, judicia sua de rebus bene instituat, & veritatem & gloriam Dei promovendam nanciscatur.

CAP. I.

CAP. I.

DE

EXPLICATIONE TERMINI SENSATIONIS.

§. I.

Nulla res, ut cum SENECA (a) exordiar, nos majoribus malis implicat, quam quod ad rumorem componimur optima rati ea, quæ magno assensu recepta sunt, quorumque exempla nobis multa sunt: nec ad rationem sed ad similitudinem vivimus. Videas, L. B. anne hoc in præfenti materia locum inveniatur, quam tot secula inculcarunt, tot Autoritates Virorum Eruditissimorum corroborarunt, totque præjudicia infantix & ex cerebro plebis nata multorum exemplorum phalera mentibus hominum impresserunt:

Nam veterem in limo ranæ cecinere querelam.

Nimirum sensus errare, cum tamen ad errores antiquitates illa thesis merito referenda.

§. 2.

At ipse velim iudices, quanta ex clara & distincta hujus sententix investigatione dependeat utilitas, cum 1) nullus sine accurata illius cognitione distinctus de erroris origine detur conceptus, sæpius quidem clare percipimus, erroris causam in mente latere, sed non novimus eandem distincte & determinate adeoque nec emendatio mentis recte potest suscipi. Si enim sensibus erroris origo adscribatur, sensibus quoque medela potissimum afferenda. Sed nonne ageremus instar Medici cujusdam imprudentis, qui causam morbi tollere satageret in externis membris, cum tamen fons istius ex mala digestionem ciborum & potuum in stomacho esset deducendus?

§. 3.

2) Cum nihil sit in intellectu, quod non prius fuerit in sensu,

A 3

a) de vita Beata c. 1.

su, maximopere de qualitate sensuum, ad veritatem acquirendam debemus esse solliciti. Novimus equidem dogma jam allatum a SOCINO (*b*) male applicatum, ab ANTONIO LE GRAND, (*c*) PETRO ALLINGA (*d*) aliisque Cartesianis magna veritatis jactantia fuisse rejectum. At vero si ita illud explicemus: nos posse nullum de aliqua re seu corporea seu incorporea formare conceptum, nullamque imaginem, nisi quam sensibus vel externis vel internis perceperimus, sive ad cujus ideam formandam sensus non suppeditaverint occasionem; nulla nobis videtur subesse causa, cur istam, falsitatis suspectam, esse judicemus. Cum in primis ipsum CARTESII principium: Ego cogito, ergo sum ex sensu, dependeat, & ita primum formandum: Ego sentio me cogitare, E. cogito: Ego cogito, ergo sum: ac præterea verum maneat illud acutissimi LOCKII: (*e*) Cum perceptio primus sit gradus, quo cognitionem versus tenditur, cum universa istius suppellex per eam intromittatur, quo paucioribus sensibus homines perinde ac alia animalia præditi sunt, quo pauciores & obtusiores sint impressiones ab iis factæ; quo hebetiores sint facultates, quæ circa eas versantur, eo remotiores sunt a cognitione ista, quæ in quibusdam hominibus reperitur.

§. 4.

Solliciti ergo de eo, an detur error in sensu, in primo statim limine ponenda & determinanda est illa idea, quam termino sensus subjecimus. Veremur autem, ne descriptionem sensus allaturi in illud incidamus vitium, quod RENATUS DES CARTES (*f*) reprehendit; sæpius nimirum se advertisse monet, multos in hoc errare, quod ea, quæ simplicissima essent ac per se nota, logicis definitionibus explicare conarentur, adeoque ipsa ob-

scu-

b) in Anti-Puccio c. 4. p. 118. *c*) Instit. Phil. P. 1. c. 2. n. 5. p. 13.
d) Illustr. Erotem. Decad. VII. p. 214. *e*) de Intell. Hum. L. 2. c. 9. §. 15. p. 52. Coll. L. 1. §. 3. 4. & 24.
f) P. 1. Princip. n. 10.

scuriora redderent. Quilibet enim, ut cum doctissimo **LOCKIO** (g) loquar, melius ex istorum observatione, quæ ipsemet tunc facit, quando videt, audit, tangit &c. aut cogitat, quam ex nostro quovis discursu intelliget, quid sit sensatio aut perceptio. Quicumque animadverterit ea, quæ intus in anima sunt, nequit istius ignarus esse: Sine vero istiusmodi animad- ver-sione haud vocabula omnia efficere possunt, ut notionem istius habeat.

§. 5.

Attamen quoniam, terminus sensus ambiguus redditus est ex eo, quod hi vel isti Philosophi modo amplio-rem & latiore, modo angustiore huic termino alligaverint ideam, e re nostra esse putavimus, ut addamus explicationem nostri de hac voce conceptus. Cum autem videamus, quod in omni nostro sensu non tantum nuda adsit impressio rei & objecti in organum & cerebrum, sed nunquam possumus dici sentire, nisi percipiamus illam impressionem, sive illius nobis simus conficii, hinc colligimus, sensationes nil aliud posse notare, quam **Perceptiones Mentis**, quibus ea motuum cum in organis sensuum externorum, tum in cerebro mediantibus spiritibus & nervis excitatorum, sibi est conscia. Nam, ut recte monet & variis testimoniis & rationibus confirmat. Vir de re literaria optime meritus, & quamdiu viveret in eadem promovenda summe industrius Dominus **BATTLE**: (b) Il est evident, a quiconque sçait juger des choses, que toute substance, qui a quelque sentiment, sçait qu'elles sent; & il ne seroit pas plus absurde de soutenir, que l'ame de l'homme connoit actuellement un object, sans connoitre, qu'elle le connoit, qu'il est absurde de dire que l'ame d'un chien voit un oiseau sans voir qu'elle le voit. Cela montre, que tous les actes de Facultés sensitives sont de leur Nature & par leur Essence reflexifs sur eux-

g) L. c. §. 2. p. 49.

b) Diction. Crit. & Hist. T. 3. sub voce **RORARIUS** Lit. E. p. m. 2603.

enxmemes. Sive breviter: evidens est, omnem substantiam sentientem cognoscere se aliquid recipere vel sentire. Adeoque sensatio consistit in cognitione actionis in se receptæ seu passionis suæ, cum non possimus dici aliquid sentire, quod tamen nos plane fugiat & menti nostræ non constet.

§. 6.

Sensationis ergo opus tribus potissimum videtur absolvi requisitis, I. requiritur ut organon nostræ Sensationis attingatur ab objecto, quicquid etiam Philosophus (i) in contrarium afferat ex simili a cæco per baculum sentiente desumpto, monstrare satagens, non necessarium esse supponere materiale quidpiam ex objectis ad oculos nostros manare, ut v. g. Lumen & colores videamus; quod tamen non tantum in ipso simili falsum, verum etiam ab ipso Cartesio aliis Demonstrationibus suæ Dioptrices reprobatur, cum omnia visus Phænomena ex radiis luminaribus a singulis illuminati corporis punctis exeuntibus & ad oculum tendentibus deducat. In isto vero actu organi duo consideranda veniunt, partim actio objecti, partim passio organi Sensationis nostræ. Illa juxta diversitatem objectorum diversa est. Sic in visû objectum agit in oculum mediantibus radiis luminaribus sive æthereis a corpore procedentibus: in auditu tremulus & agitato aer membranam tympani tenuissimam pulsatur: In olfactu subtiliores particule corporum odoriferæ ab aeris motu in nasum propulsæ fibras nervosque olfactorios pungunt atque titillant: In Gustu particule ex diversis salibus &c. sapidæ & mediante saliva liquefactæ nervos gustatorios & spongiosam linguam varia ratione afficiunt. In tactu stricte sic dicto superficies corporum varie disposita & aër circumjacens nervos instar funium per totum corpus diffusos vario modo agitant, premunt, expandunt, contrahunt & in iisdem spiritus varie agitant. Passio vero Organi in eo consistit, quod istud varias illas modificationes in se recipiat, de qui-

i) Dioptr. c. I. n. 4. & 5.

quibus omnibus prolixi sunt ANTON LE GRAND, *k*)
CLERICUS, *l*) VERRHEYN, *m*) BECMANNUS *n*)
aliique.

§. 7.

Falsum itaque est, quod non sine absurditate circa vi-
sum refert VOIGTIUS *o*) in Libro ex figmentis, ridiculis
rationibus & rebus nullius pretii quasi combinato, ubi ita
fabulatur: D. FLAUCHER Ecclesiaz Carentoniensis Pastor
hat zu Paris einen Mann gekannt / der seine Brillen durch-
sehert / also / daß Lösser darinnen worden sind. Eben dieses
hat BORELLUS Cent. 2. Observ. 1. von einem alten Mann
gehört / und zweiffelt nicht / daß sich dergleichen oft zutrage /
wenn es nur observiret würde. Die Ursach schreibt er de-
nen radiis visivis zu / die aus dem Auge gehen. Risum te-
neatis amici: Quis enim unquam Borello atque huic
Historiaz fidem adhibeat, nisi eadem cum VOIGTIO labo-
ret credulitate. Cum ex opticis constet, quod si superfi-
cies polita specillorum ocularium tollatur, vel v. g. ex con-
vexitate perpolitata aspera oriatur concavitas, illa specilla o-
mnem amittant usum, adeoque seni inservire nequeant. Ut
silencio præteream, radios ex oculo non emitti, & licet ef-
fluvia quædam emittantur, ea tamen non esse tantæ effica-
ciæ, ut vitrum in medio arrodere atque perforare pos-
sint.

§. 8.

Sed redeamus ad seria, quæ II. dum sensuum requisi-
tum proponit. Passionem enim organi immediate sequi-
tur nervorum & spirituum animalium in organis hospitan-
tium motus, qui motum ab incidentia & incurssione objecti

B

ex-

k) Instit. Philos. P. 8. c. 10. seqq. *l*) Opp. Phil. T. 4. L. 5. c. 7.
seqq. *m*) de Anatomia passim. *n*) System. Phys. P. Sp.
L. 6. c. 3. *o*) Physical. Zeitvertr. Bd. 100. qv. 81.

excitatum ad cerebrum sedem animæ deferunt. **CARTESIO** & Cartesianis quidem hæc tribuitur sententia, quod statuunt animam per solos nervos, non spiritus simul sentire, quos anima in cerebro instar funiculorum & capillamentorum dirigeret, quorum si unum extremum tangatur, alterum quoque necesse sit moveri. At vero falsissima hæc est sententia, cum **CARTESIUS** *p*) ejusdemque Sectarius **LE GRAND** *q*) potius in verbis quam re a nobis dissentiant. Ad nervos enim tria requirunt: primo membranas, quibus involvuntur: secundo texturam illorum interiorum, quæ in tenuissimis capillamentis consistens a cerebro usque ad membrorum extrema porrigitur, & tertio spiritus animales, qui instar venti aut aëris subtilissimi ex ventriculis seu cavitatibus cerebri progressi per eosdem tubos ad musculos evehuntur, adeoque ipsi Cartesiani spiritus animales ad Sensationis opus necessarios esse censent.

§. 9.

His ita perpensis videmus, quod licet organi attactus ejusdemque motus mediantibus nervis & spiritibus ad cerebrum sit delatus, attamen nulla adhuc possit oriri Sensatio, nisi adsit aliquod Ens in nobis ad istos motus attendens. Et cum intellectus hoc munus in se suscipiat, merito III. ad Sensationem requirimus mentis nostræ perceptionem. Constat enim, ut cum Philosopho loquar, quod, quoties anima vel ecstasi vel alta contemplatione distracta, velut extra corpus ponatur, hoc totum torpidum sine sensu stupeat, quæcunque etiam objecta moveantur. *r*) Quod fit eam ob causam, quia non attendit ad motus nervorum & spirituum

p) Dioptr. c. 4. n. 3. de Passion. P. I. art. 21. p. 13. & art. 34. p. 20.
q) Inst. Philos. P. 8. c. 11. p. 625. *r*) Conf. Sturm. Phys. Erötem. p. 668.

tuum in cerebro vel sibi eorum non est conscia, vel nunquam sentire potest, nisi sentiat, se sentire. s) Intellectus ergo videt, audit, olfacit &c. non oculus, auris, nervus gustatorius. &c.

§. 10.

Quoniam autem anima nostra non semper sensat per externum organum, sed etiam in cerebro sine organo determinato internas actiones & motus suos recipit, duplex inde nascitur Sensationis denominatio, utpote quæ vel externa vel interna dicitur. Externa est receptio motus, qui per aliquod externum & proprium organon ad cerebrum fuit delatus: Interna vero est receptio motus, quem anima in se ipsa vel in cerebro vel in alio loco excitavit. Sic anima nostra nullam haberet ideam suæ volitionis, cogitationis, imaginum internarum, affectuum &c. nisi illa omnia sensaret sive illorum esset conscia, quæ interne aguntur.

§. 11.

Hæ Sensationes cum ab anima potissimum procedant, brutis nequaquam tribui possunt, adeoque iis sunt denegandæ. Concedimus equidem, quod in brutis quoque reperiantur organa Sensationis, in quæ objecta vel æthere vel effluviis suis atque superficie incurrunt, & in quibus motum aliquem excitant. Addimus iis insimul, quod nervorum & spirituum animalium commotio istum organi contactum ad cerebrum brutorum deferat, & in illo novos producat motus & variâs agitationes. Sed hoc cum brutis conciliare non possumus, quod in cerebro eorum aliquid sit, quod hunc motum percipiat & ad agitationes spirituum attendat: cum nobis constet, quod nulla gaudeant mente & analogon rationis, quod brutis tribuitur, sit asyllum ignorantia, cujus

B 2

nul-

s) Chauvin. Lexic. Philos. sub voce Sensatio.

-nulla detur clara & distincta cognitio. Præterea plurima
 argumenta, quæ pro probanda brutorum cum Sensatione &
 ratione hominum analogia afferuntur, plerumque osten-
 dunt, majorem vim cognoscendi, dijudicandi &c. Brutis
 inesse quam homini. Periculosum autem est, positivi quid
 de brutis in hac materia affirmare, cum hac materia ipso
 fatente Domino Bayle abyssus sit profundissima scientiam
 & intellectum hominis in se quasi absorbens. Nam modo
 cum WILLISIO *f*) & GERHARDO DE VRIES *u*) ex ra-
 tione brutorum, modo cum LOCKIO, *x*) ex minori gradu
 intellectus & ex ideis illorum imperfectis, modo cum DAR-
 MANSON *y*) & LE GRAND, *z*) aliisque Cartesianis ex
 Mechanismo, modo cum Domino BERNHARDO, *n*) ex
 externo quodam Principio, imo ex ipso DEO tanquam ani-
 ma brutorum, modo cum illustri LEIBNITZIO *b*) aliisque
 ex Harmonia & proportione nata convenientia semel a DEO
 ita constituta, modo ex aliis Principiis effectus mirandos
 brutorum deducunt. Sufficiat nobis cum STURMIO *c*)
 addidisse bruta sentire quidem, sed non cognoscere se sen-
 tire, si vocem hanc juxta vulgarem acceptionem inter-
 preteris.

§. 12.

Cum itaque Tibi, L. B. ex præcedentibus luculenter
 constet, quid per Sensationis notionem intelligamus, facile
 colliges, quæ mens nostra sit de Themate hujus Disserta-
 tio-

- a*) de Anima Brut. P. 1. c. 6. p. 91. 92. *n*) Exercit. de opera-
 tionibus Brutorum. *x*) de Int. Hum. L. 2. c. II. §. 5.
 & II. p. 65. seq. *y*) in Tr. qui inscribitur la beste trans-
 formée en Machine. *z*) Tr. de Brutis sensu carentibus.
n) Nouvelles de la Republ. des Lettres anno 1700. Mens.
 Oâ. p. 419. seq. *b*) Mr. Bayle Dict. Crit. & Hist. T. 3.
 sub voce RORARIUS lit. L. p. m. 2610. *c*) Physic.
 Erotem. p. 667.

tionis : Quæritur nimirum, an anima nostra motus partim externe partim interne excitatos percipiens falsi aliquid committat & errorem aliquem producat. Hoc enim nequaquam negabimus, animam nostram sapius errores percipere eisdemque in sensus incurrere, sed illa cognitio erroris in se tamen non est erronea, sed indifferens respectu animæ cognoscentis. Negamus autem, quod anima res percipiens erroris causa existat dum percipit, adeoque intellectui sensanti omnes errores cum fundamento boni assensus denegamus, quod in sequentibus erimus demonstraturi.

CAP. II.

THESEOS CONFIRMATIO.

§. I.

Quod homines Sensationi erroris adscriperint ex communissimo oritur præjudicio & depravata consuetudine, quod semper existiment, rem quampiam esse causam alicujus effectus, cum utrunque simul conjunctum esse videant, licet sapius concomitetur, non producat effectum. Nonne, ut MALEBRANCHII (c) exemplum assumam, si sol conjunctus sit cum Marte & aliquid extraordinarii accidat, statim conjunctionem Solis cum Marte causam istorum effectuum esse fabulantur. Nonne, autumant corpus nostrum moveri immediate a voluntate, quia deprehendunt cum motibus corporis *to* velle

B 3 ple-

(c) de Inquir. Verit. L. 3. c. 3. p. 203.

plerumque esse conjunctum? Nonne in pneumaticis effectus ii communiter Diabolo tribuuntur, quibus Diabolum tanquam judiciorum divinatorum executores adesse vel adfuisse probabiliter constat? Nonne Sensationi nostræ causalitatem erroris inesse sunt persuasissimi, cum illam plerumque error mentis immediate soleat insequi?

§. 2.

Quod autem falsa hæc de sensibus sit sententia, primo patet ex definitione erroris & falsi: Falsum autem atque error non datur citra mentis judicium, imo est ipsum mentis judicium ideas conjungendas disjungens & disjungendas conjungens. Ipse ARISTOTELES (d) non est contrarius, nam expresse scribit: *ἐν οἷς τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές, συνδέσις τις ἤδη νοημάτων, ὡσπερ ἐν ὄντων, & paulo post, τὸ ψεῦδος ἐστὶ συνδέσει ἀεὶ.* Falsum enim includit aliquam disconvenientiam inter duo objecta, quæ tamen conjuncta videntur, & vel notat aliquam inter eadem esse relationem, cum tamen nulla sit vel nullam esse idearum relationem, ubi tamen re vera quædam reperitur. Ex quibus luculenter constat, nullam ideam vel complexam vel incomplexam, vel universalem vel particularem in se spectatam erroris esse capacem, sed omnes nostros conceptus ad veritatem & falsitatem esse indifferentes, nisi accedat mentis nostræ judicium. e) Sic quoque comparatum est cum sensationibus; in hisce enim nil datur, nisi perceptio alicujus motus nervorum & spirituum aliena ab omni judicio, quod ad alias mentis

d) de Anima L. 3. c. 6. Opp. T. I. p. 402.

e) Chauvin Lex. Philos. sub voce Falsitas Apprehensionis. Lamb. Velthuysen in initiis primæ Philosoph. pag. m. 271.

ris operationes atque actus pertinet : Ergo mens sensu non errabit.

§. 3.

Secundo in Sensatione cogitationem sive perceptionem internam non tribuo rei externæ, nec ad objectum aliquod refero, i. e. non dico convenire cum aliquo objecto : hoc enim a iudicio nostro semper proficiscitur, (f) v. gr. perciperes in oculo tuo montem aliquem cœruleum, qui tamen ab extra esset viridis : tua Sensatio non conveniret objecto externo : ast quæso, quis est, qui opinatur, tuam perceptionem convenire externo objecto ? nonne est iudicium tuum, si affirmes montem hunc, qui re vera est viridis, esse cœruleum, adeoque interna tua cogitata applices ad objectum tui sensus. Liceat mihi elegantissimum afferre simile CHAUVINI, quod l. c. literis consignavit : Finge, inquit, animo pictorem, qui & promiserit & voluerit Philippum pingere, Alexandrum genuinis depinxisse coloribus, is certe falsam non fecit Philippi imaginem, siquidem ne unam Philippi partem delinavit ac veram Alexandri, quam ponimus pinxisse, protulit imaginem. Quam ob rem si culpetur pictor ille, ut re vera culpari potest, idem non propter commissum, sed propter omissum opus culpandus est, i. e. non quod pinxerit Alexandrum, sed quod non pinxerit Philippum, quem ex pacto depingere debebat. Similiter culpanda mens hominis, quæ v. g. lignum putridum in tenebris coruscans tanquam spectrum diabolicum perciperet, non ob commissam, sed omissam cogitationem : Imago enim illa Phantasmatis in cerebro vere existit. Quod autem mens illam cogitationem omiserit, oritur ex eius præ-

f) Domini Thomasi *Einleitung zur Vernunftl.* c. 6. n. 47. 48. p. 76.

præcipitantiâ intellectum hoc vel illo modo determinante & inâdificante.

§. 4.

Accedit Tertio, quod mens nostra non possit non sentire ea, quæ sentit. Cum exempli gratia sentiat stellas instar scintillarum ignearum fulgescere, fieri non potest, quin re vera id sentiat, & aliter in hac vel ista conditione sentire nequeat, quod se sentire percipit: Quod in aliis exemplis innumeris experiri licet. Ruit enim præsens aliquod objectum in organa Sensationis, quæ non possunt non positæ ad sentiendum requisitis illius actiones sub illa modificatione recipere, sub qua proponuntur. Sic vere sentit noster intellectus exiguam Figuram corporis solaris, colores iridis, figuram curvi baculi in aqua, & non potest non illa sentire, nec errat, dum eadem sentit, sed dum præcipitanter de iisdem judicat.

§. 5.

Ex quibus colligi potest, Sensationem nostram proprie loquendo non posse decipi: Sensatione enim, uti jamjam monui, vere illum motum semper percipimus, qui ad cerebrum nostrum defertur. Et licet alienus sit ab isto objecto, quod illum excitavit, nondum tamen sensus deceptus dici potest, urpote qui nullum ad istud objectum infert respectum; sed decipitur nostrum judicium quod ex illo motu tanquam signo alterius cujusdam objecti ejus præsentiam colligit & ideam internam male ad externum quid transfert. Ponam casum: Siftitur oculis nostris spectrum ex aëre a spiritu quodam formatum hominemque repræsentans. Oculus noster afficitur quodam imagine illius spectri, & intellectus percipit eandem, i. e. Figuram & simulachrum hominis. Non hic

hic decipitur Sensatio, sed ipsa nostra anima, quando
judicat, hanc imaginem esse verum hominem.

§. 6.

Nolo hic prolixus esse, alias facili negotio cum
celeberrimo THOMASIO (g) possem demonstrare, quic-
quid etiam Cartesiani in contrarium afferant, (b) quod
si sensibus denegemus infallibilitatem, corruat omnis Re-
ligio & Argumentum, quod primo loco pro veritate
doctrinae suae supponit Apostolus inculcans se dicturum
esse de verbo, quod audiverit, viderit & manibus pal-
paverit. Corrueret ipsum argumentum, quod CHRIS-
TUS discipulis Johannis de eo, an verus sit Messias
solicitis, loco responsionis & certissimae confirmationis
suppeditebat: Redeatis ad Johannem, inquit, eidem-
que renunciatis, quae oculis atque auribus vestris usur-
pare licet &c. Ut silentio praeteream, quod haec sen-
tentia suum praebet usum in Sacramentis, quorum ex-
terna Symbola sensibus percipienda: in miraculis co-
gnoscendis, quibus DEUS auctoritatem verbi & Mini-
strorum suorum saepissime corroboravit, quod an recte
deduxerit WILLIAM FLEETWOOD, (i) ipse L. B. pro-
pria Lectione & Meditatione experiare.

§. 7.

Exinde evidentiæ sensuali major accedit splen-
dor, quæ in se certissimo gaudet fundamento. No-
tum enim est, quod in veritate saepissime ad sensationem
C
pro.

- g) Introduct. in Phil. Aul. c. 5. §. 32. p. 116. b) Le Grand
Instit. Phil. P. I. c. 2. p. 10. Petr. Allinga Erotem. Illustr.
Dec. 12. Erot. 4. p. 383. i) Untersuchung der Wahr-
der Werde p. 24.

provocemus. Sic tuam voluntatem appetere, Te in cerebro tuo cogitare, hanc chartam esse albam, hæcæ literarum figuras nigras &c. argumentis nullis Tibi possum demonstrare, nisi ad tuam Sensationem provocem. Certo autem nobis habemus persuasissimum, res jam jam dictas hoc & nullo alio modo sese habere, quia clare & distincte illas ita percipimus, vel, ut cum illustri TSCHIRNHAUSIO (k) loquar, quia absolute est in nostra potestate, & ideo omnino fieri potest, ut ejusmodi res a nobis percipiantur. Verum enim vero caveamus hic, ne judicio nostro erremus, & ea, quæ nostræ Sensationi sunt evidentissima, aliis quoque ita necessario videri putemus. Nam vel arbitramur nos rem clare & distincte percepisse, cum tamen nullam ejus rei habeamus ideam, v. g. nigredinem noctis, colorem cœruleum cœli, dolores podagricos in pedè, errorem sensuum &c. vel in aliis hominibus alia dantur Sensationis organa atque media non eodem modo disposita, quibus perceptio mentis varie modificatur. e. g. Frigus aliter rusticum, aliter hominem delicatulum afficit: Mosehus atque ambra gravidæ injucundum, aliis jucundum spirant odorem: Ille sentit judicium in intellectu, hic in voluntate, & quæ sunt alia, quæ a MALEBRANCHIO (l) multis ambagibus afferuntur.

§. 8.

Evidentiæ illi sensuali non obstat, quod asseram, Sensationem nostram, licet non erret, includere tamen ejusmodi objecta & impressiones ab objecto factas, quæ menti occasiones errandi subministrant. At verò sicu-

(k) Medic. Ment. P. 2. S. 1. n. 1. p. 34.
L. 1. c. 13. n. 5. p. 56.

l) de Inquir. Verit.

sicuti terræ non imputatur, quod fructus cibi & potus, quos progenerat, ab homine male impendantur & admittrentur: Sic quoque nec sensibus nostris culpa adscribenda, quod iis perceptionibus, in quibus consistunt, mens nostra abutatur & eas judicio suo male applicet, conjungat vel disjungat. Nam licet Sensatio nostra mentis sapius minus claras & distinctas perceptiones offerre videatur, hanc tamen, juxta PHILOSOPHUM, (m) in nobis libertatem esse experimur, ut semper ab iis credendis, quæ non plane certa sunt & explorata, possimus abstinere atque ita carere, ne unquam erremus.

§. 9.

Vera itaque causa erroris sita est in abusu istius libertatis abstinendi ab affirmatione vel negatione sive in præcipitantiâ nostræ mentis, qua ideas conjungere & disjungere solet. Ex eadem accidit (1) ut sapius judicemus de toto ejusdemque essentia, cum tamen partes ejus vel accidentia quædam tantum sensu perceperimus. (2.) ut judicemus juxta nostram ignorantiam de re quâdam, quam superficialiter tantum vel plane nullis sensibus delibare licuit. Non enim erramus, quia nescimus aliquod objectum, sed quia secundum nostram imperitiâ varia de eodem formamus judicia. (3.) ut judicemus thesin esse apodictice veram, quam tamen præjudicia vel autoritatis vel infantia vel consuetudinis nobis inculcarunt. (4.) ut judicemus ea, quæ passioni nostræ conveniunt, bona & vera esse, quæ non conveniunt mala. (5.) ut judicemus ea, quæ nostris sensibus vera sunt, absolute vera esse atque omnibus necessario ita videri. Præter ea alias erroris causas Tibi

C 2

affe-

m) Princip. P. 1. n. 6. & n. 33.

afferent EDOARDUS DE CHERBURY, (n) qui tamen delio natatore indiget, LOCKIUS, (o) CLERICUS, (p) aliique, & verum est, quod Romanorum ORATOR (q) diserte scripsit: Plura multi homines judicant odio, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut lætitia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua permotione mentis, quam veritate, aut præscripto, aut juris norma aliqua, aut judicii formula, aut legibus.

§. 10.

Ex his constat, si Errorem evitare velimus, non ad sensus inprimis, sed ad judicium animæ esse respiciendum, illudque recte informandum. Quare 1.) nunquam plenum de re quadam per sensus percepta feras judicium, antequam de fundamento boni assensus tibi certo liqueat. 2.) Judices in sensationis limine hæc vel ista objecta sensus ita apparere, non actu hoc vel illo modo statim esse comparata, v. g. Montes mihi videntur esse cœrulei, colores videntur inesse iridi. 3.) Non absolutas, sed relativas circa sensus formes propositiones, v. g. Hæc mihi sunt ad Palatum, non vero hæc necessario & absolute gustum grato motu afficiunt. 4.) Antequam judices, omnes circumstantias sensuum accurate perpendas, partim an Organa sensus non sint corrupta, partim an Objectum in debita sit distantia, partim an medium bene sit dispositum, vel alienas induerit qualitates &c. 5.) Percipias res eo sensu, quem natura earum postulat. Sic
echo

- n) Tract. de causis Errorum. o) Loc. cit. L. 4. cap. 20.
p) Log. P. 2. c. 9. n. 9. p. 114. seqq. q) de Oratore L. 2. c. 42. Conf. Abbadie l'ait de se connoitre soy meme T. 2. c. 3. seqq. pag. 242.

echo ~~non~~ cadit in auditum, ^{non} ~~sed~~ visum: Anima non imaginatione, sed intellectu puro percipienda.

§. II.

Nisi scripti & temporis habenda esset ratio, hic Caput III. de antithesum refutatione in medium esset afferendum, e quo pauca tantum in præsentia paucis indicare licuit. Plerumque enim objicere solent inductionem exemplorū, qua sensuum errorem probare annuntur. Dicunt illos errare 1.) ratione organi: vel si nervorum situs per causam insolitam detorqueatur: Sic globulus duobus digitis decussatis atrectatus instar duorum sentitur, & si digitus fortiter imponatur oculo, omnia objecta videntur gemina, (r) vel ex imbecillitate quadam illi adhærente ut suffusione oculorum, morbo icterico, gravedine pituitosa vel ex perturbatione quadam vehementiori, ut iis, qui vertigine laborant, omnia se movere, rapide motis corpora quiescentia ex loco in locum transire videntur, vel circuli duo flammam candelæ circumdantes colore iridis splendidi apparent, quos CARTESIUS (s) se deprehendisse confirmat. Vel ex corruptione integritatis ejus, ita ut organa vel sint tumida, convulsa, distorta, distensa, contusa, scissa, puncta &c. (t) 2.) ratione medii, vel si imbuetur alia quadam qualitate sive in materia sive in motu suo: Si per vitrum viride v. g. aliquid albi aspiciamus, per tubam acusticam auri applicatam fortius audiamus. Vel si condensetur: Sic sol in occasu major, denarius in aqua major apparet, quam in aëre (u) 3.) ratione ob-

C ; jecti

r) Cartes. Dioptr. c. 6. s) Meteor. c. 9. num. 7. p. 278.

t) Edoardum de Cherbury Tr. de Veritate p. 31. u)

Conf. Delrio Disquis. Mag. L. 2. quæst. 8 p. 148. 149.

jecti vel ex ejus celerrimo motu, quando anthracis sive carbo in gyrum circumvertitur, adesse videtur circulus igneus: Vel ex nimia distantia, quæ in culpa est, quod stellæ exiguæ magnitudinis esse videantur, turris quadrata rotunditatem e longinquo mentiatur: Vel ex insigni cum alio Objecto apparente similitudine, qua ratione ex ignibus fatuis, luce ligni putridi primo aspectu ignem ardentem vulgus colligit, & auribus nostris cœlo sereno tonitrua sive campanarum sonitus nos percipere putamus. Sed omnia, quæ pro erroribus sensuum afferri possunt, exempla nil probant, nisi hoc, quod sensus occasiones erroris existant. Nam Sensatio non refert receptas impressiones ad externa objecta, nec convenire illas cum hisce judicat.

§. 12.

Quibus cognitis illa etiam Objectio corruiat, quæ a mutatione organorum sensuum post lapsum est desumpta. Multi enim autumant, in statu integritatis perfectionem sensuum in eo constituisse, quod non erraverint, sed post lapsum imperfectos fuisse redditos & errori obnoxios. Sed posito, quod alia post lapsum & crasiora acceperimus organa Sensationis, & concesso, quod ipsa perceptio & Sensatio non tam clare & distincte objecta recipere possit ac in statu perfectionis: attamen exinde error nondum pertinebit ad Sensationem, quia uti in præcedentibus ostensum fuit, organi corruptio non est causa erroris: Intellectus enim vere percipit, quod ipse organorum ope ingeritur, *) sed quod abutamur nostro iudicio circa obscuram & confusam receptionem, & antequam judicemus, minus accurate ad omnes sensuum circumstantias attendamus.

§. 13. II-

*) Lamb. Velthuysen in it. primæ Phil. p. 274. Coll. Reg. 7. p. 75. 199.

Illæ Objectiones, quas Illustris Dominus a Tschirn-
 HAUSEN *y*) affert, asserens, errores ab eo dependere,
 quod res percipiuntur a nobis ut diversæ, cum tamen sint
 eadem, vel ut eadem, cum tamen sint diversæ ex allatis
 argumentis facile dijudicari poterunt. Quod etiam sen-
 tias de Observationibus MALEBRANCHII, *z*) qui licet
 ipse hinc & inde asserat, quod nullatenus sensus nos con-
 jiciat in errorem, attamen ipsa deductione sibi contradicit
 Errores & Deceptiones ex Sensationibus derivans. Has
 & alias contrarias sententias ex Cartesianis depromendas,
 quarum iudices superiora sint argumenta, sicco pede tran-
 simus, & his nostris Meditationibus Bono cum DEO coro-
 nidem imponimus, sequentia instar Confectoriorum &
 Corollariorum addentes :

I. *Ad omnem Sensationem requiritur Con-
 scientia.*

II. *Nil incurrit in Sensus externos, nisi Acci-
 dens individui.*

III. *Intellectus non errat in cogitando.*

IV. *Omnis Sensatio est indifferens.*

V. *Homo Brutis non est inferior ratione
 Sensuum.*

VI. *Ac-*

y) Medic. Ment. P. 2. p. 165. *z*) L. I. loc. cit. passim. Conf.
 Edoardum de Cherbury de causis Errorum.

VI. *Accurate judicavit PHILOSOPHUS*
Part. 1. Principp. n. 42. Mirum videri
potest, quod unquam fallamur, quia ne-
mo est qui velit falli: sed longe aliud
est velle falli, quam velle assentiri iis,
in quibus contingit Errorem reperiri. Et
quamvis re vera nullus sit, qui expresse
velit falli, vix tamen ullus est, qui non
sape velit iis assentiri, in quibus Error
ipso inscio continetur.

